

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE

**CENTRUM EXCELENTNOSTI SOCIOHISTORICKÉHO
A KULTÚRNOHISTORICKÉHO VÝSKUMU**

**Vedecký, výskumný, vzdelávací a inovačný program centra na obdobie
trvania projektu ako aj program v širšom horizonte existencie centra**

Vedecko-výskumný program centra

Vedecko-výskumná činnosť centra sa zahájila od začiatku trvania projektu, teda od augusta 2010, súčasťou ktorej bolo vytvorenie organizačného rámca výskumu centra, v rámci špecifického cieľa 1, kedy zodpovední odborní pracovníci centra, podľa platných dokumentov centra, vyšpecifikovali jeho pôsobenie a vnútornú distribúciu úloh v troch hlavných prioritách ako sú: 1. dejiny cirkví a náboženstiev v historickom vývine strednej Európy, 2. migračné procesy a ich úloha v dejinách spoločnosti a 3. dokumentácia a ochrana kultúrneho dedičstva Slovenska. Na základe týchto troch priorit sa naformulovali konkrétne úlohy, ktoré bude potrebné realizovať prostredníctvom jednotlivých oddelení centra excelentnosti, ako sú Oddelenie pre výskum dejín cirkví a náboženstiev v stredoeurópskom priestore, Oddelenie pre štúdium migračných procesov v dejinách spoločnosti a Oddelenie dokumentácie a ochrany kultúrneho dedičstva Slovenska.

„Podporujeme výskumné aktivity na Slovensku/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“

Oddelenia centra, na čele ktorých sú vedúci oddelení, sú a budú navzájom prepojené, s čím súvisí aj spolupráca pri využívaní budúcej informačno-komunikačnej infraštruktúry, ktorá bude umiestnená v jednotlivých objektoch centra a ktorá bude slúžiť na vedecko-výskumnú činnosť a na disemináciu výsledkov výskumu. Z hľadiska organizačnej štruktúry centra bude činnosť troch oddelení, redakcie i administratívy projektu koordinovaná zo strany vedenia centra.

V rámci vedecko-výskumného programu budú vytvorené optimálne podmienky pre rozvoj profesionálneho bádania v oblasti historických vied a príbuzných vedných odborov, korešpondujúcich s troma prioritami centra ako sú teológia, muzeológia, politológia, sociológia a podobne, s priamym prepojením na spoločenskú prax. Súčasne budú vytvorené aj podmienky pre výskum v historických vedách aj ďalších uvedených vedných odboroch na viacerých fakultách Prešovskej univerzity, ako aj pre bádateľov domácich a zahraničných pracovísk. Avšak nevyhnutnou podmienkou pre dosiahnutie tohto bude vybavenie objektov centra vysokokvalitnou informačno-komunikačnou infraštruktúrou centra, ktorá bude obsahovať dáta získané činnosťami v aktivite 3.1 *Pilotný výskum centra vrátane diseminácie jeho výsledkov*, ako je napríklad vybudovanie elektronickej databázy archívnych dokumentov a databázy odbornej historickej literatúry, získanej z tuzemských a zahraničných inštitúcií, konkrétne z archívov a knižníc. Tvorba databáz bude pozostávať z troch krokov: výberu archívnych dokumentov v archívoch na území Slovenska, Maďarska, Rakúska, Nemecka, Českej republiky, Poľska a Ukrajiny; následne digitalizácie vybraných dokumentov a následným spracovaním digitalizovaných dokumentov.

V rámci zamerania centra v prvej prioritě, zameranej na výskum dejín cirkví a náboženstiev v stredoeurópskom priestore, budú digitalizované najmä: kanonické vizitácie katolíckej cirkvi v cirkevných archívoch na Slovensku, kanonické vizitácie evanjelickej a. v. cirkvi v Evanjelickom krajinskom archíve v Budapešti, kanonické vizitácie reformovanej cirkvi v cirkevných archívoch v Sárospataku a Pápe, kanonické vizitácie gréckokatolíckej cirkvi v Archíve Prešovského gréckokatolíckeho arcibiskupstva, súpisy židov a desiatkové registre v Maďarskom krajinskom archíve v Budapešti, cirkevné písomnosti v Rakúskom štátnom archíve vo Viedni.

V rámci druhej priority, zameranej na výskum dejín migračných procesov budú digitalizované nasledujúce dokumenty: súpisy obyvateľstva z územia dnešného Slovenska

z r. 1715 a r. 1828, dicálne daňové súpisy, súpisy šľachtického a nešľachtického obyvateľstva, urbárske súpisy z urbárskej regulácie v Maďarskom krajinskom archíve v Budapešti, materiály sčítania ľudu z r. 1869 v Boršodsko-abovsko-zemplínskom župnom archíve v Sátoraljaújhelyi, v Štátnom archíve Zakarpatskej oblasti Ukrajiny v Berehove resp. v Užhorode a v štátnych archívoch na Slovensku, ako aj súpisov obyvateľov, vojakov, cirkevných súpisov a ďalších dokumentov (sekcia G) v Maďarskom krajinskom archíve v Budapešti.

V rámci všetkých troch priorít bude realizovaná digitalizácia odbornej historickej literatúry z rôznych knižníc na Slovensku i v zahraničí, spolu so vzácnymi rukopismi a ktorá bude realizovaná najmä v nasledujúcich knižniciach ako sú Univerzitná knižnica Univerzity Loránda Eötvösa v Budapešti, Univerzitná knižnica Debrecínskej univerzity, Krajinská Széchényiho knižnica v Budapešti, Knižnica Reformovaného kolégia v Sárospataku, cirkevné knižnice v Egeri, Spišskej Kapitule, Prešove a iné. Prevažná väčšina archívnych a knižničných dokumentov a literatúry sa nachádza na území dnešného Maďarska a to z dôvodu historickej príslušnosti územia Slovenska, ktoré patrilo do Rakúsko-Uhorska. Budovanie výskumnej infraštruktúry centra bude pokračovať aj po ukončení projektu, a to vo všetkých troch prioritách centra, najmä však formou spracúvania digitalizovaného materiálu a jeho elektronického sprístupnenia.

Vedecko-výskumná činnosť centra a diseminácia jej výsledkov zahŕňa viacero okruhov výskumnej činnosti odborných pracovníkov centra. Predovšetkým bude realizovaná formou individuálneho výskumu odborných pracovníkov, ktorí sa už dlhodobo venujú vedeckému bádaniu, korešpondujúcemu s tromi prioritami centra. Popri individuálnych vedeckých programoch odborných pracovníkov centra sa bude výskum uskutočňovať v rámci výskumných projektov, riešených či už celým centrom alebo skupinou jeho pracovníkov a bude prebiehať predovšetkým v oblasti dejín cirkví a náboženstiev, dejín migračných procesov a ochrany a dokumentácie kultúrneho dedičstva.

Diseminácia výsledkov vedecko-výskumnej činnosti centra bude prebiehať prostredníctvom organizovania vedeckých seminárov pod hlavičkou centra excelentnosti v zastúpení domácich i zahraničných účastníkov, tematicky sa venujúcich zameraniu centra. Ďalej bude prebiehať účasťou i aktívnou účasťou na tuzemských i zahraničných konferenciách, seminároch a podujatí.

Diseminačná činnosť odborných pracovníkov centra bude prezentovaná aj v podobe publikačnej činnosti, vydávaním vedeckých periodík centra, monografiami či inými publikáciami. Materiály z vyššie uvedených aktivít odborných pracovníkov budú publikované v podobe vedeckých zborníkov alebo v periodikách centra.

Publikačná a edičná činnosť centra sa bude realizovať v podobe vydávania rôznych typov vedeckých publikácií, predovšetkým vedeckých časopisov, monotematických vedeckých zborníkov a vedeckých monografií. Dva krát ročne budú vydávané vedecké periodiká centra a to historická ročenka *Historia Ecclesiastica* a historická ročenka *Annales historici Presovienses*, kde budú publikované dominantne vedecké práce odborných pracovníkov centra. Podobne vedecké zborníky a vedecké monografie, vydávané v centre budú obsahovať predovšetkým výsledky výskumu odborných pracovníkov centra.

Po ukončení trvania projektu, v širšej perspektíve, sa bude vedecko-výskumná činnosť centra naďalej orientovať predovšetkým na tri priority centra (bádanie v historických vedách, humanitných odboroch) a bude stále prebiehať tak formou individuálneho výskumu, ako aj participáciou na výskumných projektoch z rôznych domácich alebo zahraničných grantových schém. Najmä získanie výskumných grantových projektov bude mať kľúčový význam pre zabezpečenie plnenia úloh centra v dlhodobom horizonte, pričom sa zamestnanci centra budú popri domácich grantových schémach (VEGA, KEGA) orientovať hlavne na zahraničné a medzinárodné grantové projekty. Taktiež bude pokračovať publikačná a edičná činnosť centra aj v spolupráci so zahraničnými inštitúciami, ako aj prezentácia činnosti centra na domácich a medzinárodných podujatiach, konferenciách, seminároch a podobne.

Vzdelávací program centra

Vzdelávací program centra sa bude orientovať predovšetkým na vytváranie potrebnej výskumnej infraštruktúry pre študentov magisterského a doktorandského štúdia v historických odboroch a príbuzných študijných odboroch, ako je archívniectvo, teológia, politológia, religionistika a iné študijné odbory a programy.

Centrum umožní študentom nielen Prešovskej univerzity, ale aj iných univerzít, vrátane zahraničných, spracovanie dizertačných a diplomových prác na vysokej vedeckej úrovni. Ďalším segmentom vzdelávacieho programu centra bude organizovanie prednášok a prezentácií pre študentov jednotlivých fakúlt Prešovskej univerzity, aj študentov vybraných gymnázií v meste Prešov. Vzdelávací program centra bude možné v plnej miere realizovať až po dobudovaní technickej infraštruktúry centra a sprevádzkovaní všetkých technických zariadení centra.

Inovačný program centra

Inovačný program centra bude spočívať najmä v zaobstaraní, inštalovaní a sprevádzkovaní informačno-komunikačnej infraštruktúry centra, ktorá bude využívaná pre napĺňanie výskumných cieľov centra. Hlavná časť inovačného programu centra bude obsahom aktivity projektu s označením 2.2 *Vybavenie centra excelentnosti kvalitnou info-komunikačnou infraštruktúrou*, ktorá bude realizovaná počas trvania projektu. Podstatou aktivity je zaobstaranie vysokokvalitnej informačno-komunikačnej infraštruktúry potrebnej pre činnosť centra v troch definovaných prioritách a na proces diseminácie výsledkov jeho výskumných aktivít. Uvedená infraštruktúra bude pozostávať z moderných IKT zariadení, ktoré zodpovedajú medzinárodným profesionálnym štandardom a ktoré budú umiestnené v priestorovej základni centra, teda v jeho jednotlivých objektoch ako je plánované Laboratórium historických analýz a digitalizácie predmetov vrátane videokonferenčnej miestnosti do 20 osôb, Študovňa vrátane videokonferenčnej miestnosti do 10 osôb, Multimediálny archív, kancelária členov Redakcie, miestnosť pre 3D vybavenie centra a Tlačiareň s kníhtlačou spolu s profesionálnym lepiacim zariadením a rezačkou.

Laboratórium sociohistorických a kultúrohistorických analýz a digitalizácie predmetov bude slúžiť na hlavné vedecko-výskumné aktivity centra vo vyššie spomínaných troch definovaných prioritách a zároveň bude slúžiť na vytváranie komplexnej elektronickej databázy prameňov pre výskum v týchto troch prioritách.

Digitalizácii prameňov bude predchádzať ich zhromažďovanie a to jednak z elektronických databáz, ako aj získavaním klasických kópií (napríklad prostredníctvom mikrofilmov a pod.) v slovenských a stredoeurópskych archívoch odbornými pracovníkmi centra. Pre potreby pracovníkov centra, študentov, ostatných vedecko-výskumných pracovníkov z jednotlivých fakúlt univerzity či bádateľov budú potom sekundárne vytvárané tematické databázy na elektronických nosičoch. V prioritě 3 dokumentácia a ochrana kultúrneho dedičstva Slovenska budú pomocou trojdimenzionálnej techniky vytvárané rekonštrukcie a trojrozmerné kópie vybraných archeologických a čiastočne zachovaných stavebných pamiatok na východnom Slovensku, spolu s archivovaním kópií trojrozmerného súvisiaceho materiálu. Na prácu archeológov v teréne bude slúžiť detektor kovov. Súčasťou laboratória bude aj videokonferenčná miestnosť pre 20 osôb, ktorá umožní realizovať videokonferenčné hovory s inými domácimi alebo zahraničnými inštitúciami, vymieňať a zdieľať získané poznatky.

Študovňa centra bude slúžiť pre domácich i zahraničných vedeckých pracovníkov a študentov, na štúdium prameňov zhromažďovaných v databázach centra, ako aj iných, ktoré budú následne zaradené do databáz centra, domácimi i zahraničnými vedeckými pracovníkmi a študentmi, ďalej bude umožňovať štúdium odbornej historickej literatúry získanej pre centrum excelentnosti. Podobne ako laboratórium sociohistorických a kultúrohistorických analýz a digitalizácie predmetov, tak aj študovňa bude mať modernú videokonferenčnú miestnosť pre 10 osôb.

Zaujímavým pracoviskom bude miestnosť s 3D vybavením, teda s najmodernejšou trojdimenzionálnou technológiou akou je 3D tlačiareň, 3D skener a 3D monitor, ktorá dokáže nasnímať predmety v 3D, následne ich prostredníctvom softvérovej podpory upraviť a pripraviť na tlač v 3D tlačiarni.

Redakcia bude slúžiť na disemináciu výsledkov vedecko-výskumných aktivít centra a jeho odborných pracovníkov publikovaním v historickom časopise *Historia Ecclesiastica* a v historickej ročenke *Annales historici Presovienses*, ako aj na redakčné spracovanie vedeckých monografií, ktoré vzniknú ako výstupy z vedeckovýskumnej činnosti centra. Na tlač týchto periodík a ďalších publikácií bude slúžiť tlačiareň centra.

Kancelárske priestory centra budú slúžiť ako nevyhnutné administratívne a riadiace zázemie pre činnosť centra a jeho využívanie vedeckými pracovníkmi a študentmi.

Všetky objekty centra budú navzájom prepojené a infraštruktúru centra budú podľa organizačného poriadku centra a vzájomných dohôd využívať všetky tri oddelenia centra. Centrálnym informačným a riadiacim miestom centra bude serverovňa, kde bude umiestnené dátové centrum obsahujúce špičkové IT technológie, servery, switche a podobne.

Po ukončení projektu v širšom časovom horizonte existencie centra sa bude inovácia technickej infraštruktúry centra orientovať najmä na obnovu softvérového zabezpečenia centra, na inovácie pri samotnom spracovaní materiálu technikou v centre, zabezpečenie prevádzky a údržby všetkých technických zariadení centra a rozšírenie prístrojového vybavenia centra nákupom niektorých vybraných technických zariadení, potreba ktorých vyplynie z prevádzky centra a plnenia jeho výskumných cieľov. Zámerom bude sledovať ďalšie výzvy v rámci finančnej podpory Európskej únie zamerané na dobudovanie centier excelentnosti v oblasti modernej infraštruktúry.

V Prešove, dňa 28.02.2011

Prof. PhDr. Peter Kónya, PhD.

riaditeľ Centra excelentnosti

sociohistorického a kultúrohistorického výskumu

„Podporujeme výskumné aktivity na Slovensku/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“